

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO
WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY
W POZNANIU

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Krzysztof Pyszny
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Wydział Melioracji i Inżynierii Środowiska
Instytut Melioracji, Kształtowania Środowiska i Geodezji

Stypendysta projektu pt. „Wsparcie stypendialne dla doktorantów na kierunkach uznanych za strategiczne z punktu widzenia rozwoju Wielkopolski”, Poddziałanie 8.2.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Systemy informacji przestrzennej w strategicznych ocenach oddziaływania na środowisko w planowaniu przestrzennym województwa wielkopolskiego

Europejska polityka wodna opiera się na zasadach zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi (IWRM – Integrated Water Resources Management), która zakłada m. in., że zlewnia hydrograficzna stanowi podstawowy obszar wszelkich działań planistycznych i decyzyjnych. Z kolei system planowania przestrzennego w Polsce opiera się na granicach jednostek samorządu terytorialnego, co utrudnia kompleksowe podejście do zarządzania zasobami wodnymi w granicach zlewni. W przedmiotowej pracy analizie poddane zostaną prognozy oddziaływania na środowisko, które zostały sporządzone do projektów SUIKZP gmin województwa wielkopolskiego w ostatnich 5 latach (2009-2013). Dotychczas w Polsce nie podjęto próby oceny jakości dokumentów sporządzanych w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, tj. prognozy oddziaływania na środowisko, w kontekście uwzględnienia obowiązujących zasad gospodarowania wodą oraz nie określono konsekwencji środowiskowych związanych z realizacją ustaleń Studium dotyczących planowanego przeznaczenia terenu. Nie zbadano również czy w prognozach stosuje się narzędzia geoinformatyczne. Zakres w jakim należy opracować prognozę wprawdzie został określony w art. 51 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 1235 ze zmianami), ale nie precyzuje on jednak jak dokładnie ma być opracowana prognoza oddziaływania na środowisko a mówi jedynie jakie elementy powinna zawierać. W takich

zapisach zawiera się duża dowolność metod opracowywania tych dokumentów, co z kolei może przekładać się na jakość ich wykonania.

Założonymi w rozprawie celami badawczymi są:

- inwentaryzacja i waloryzacja stosowanych metod prognozowania zmian środowiska przyrodniczego, wykorzystywanych w procesie realizacji dokumentów planistycznych w województwie wielkopolskim,
- ocena wykorzystania narzędzi GIS w prognozach oddziaływania na środowisko,
- próba stworzenia i wdrożenia referencyjnej metody wykonywania prognoz oddziaływania na środowisko, szczególnie w zakresie stosowania dostępnych baz danych przestrzennych i narzędzi GIS,
- ocena możliwości poprawy jakości planowania przestrzennego poprzez efektywne wykorzystanie narzędzia ewaluacyjnego jakim jest prognoza oddziaływania na środowisko.

W pierwszym etapie zakłada się zebranie wszystkich prognoz oddziaływania na środowisko sporządzonych na etapie oceny projektów SUIKZP i ich zmian, które opracowane zostały w procedurze strategicznej oceny oddziaływania przeprowadzanej na podstawie art. 46 ust.1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 1235) w województwie wielkopolskim do dnia 31 grudnia 2013 roku. Na podstawie zinwentaryzowanych materiałów wykonana zostanie baza danych przestrzennych, obejmująca każdą z 226 gmin województwa. W tym etapie nastąpi wybór kryteriów oceny prognoz oddziaływania na środowisko sporządzonych do projektów SUIKZP.

Kolejnym etapem badań będzie wielokryterialna ilościowa i jakościowa analiza zinwentaryzowanych dokumentów. Zgodnie z wcześniej określonymi kryteriami ocenie poddane zostaną metody, które zostały zastosowane przy sporządzeniu prognozy oddziaływania na środowisko oraz przewidywane oddziaływania skutków realizacji ustaleń planistycznych na system gospodarowania wodą. Zostanie oceniony stopień uwzględnienia w studium zapisów Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry. Na tym etapie badań planuje się również przeanalizowanie ocenianych dokumentów pod kątem powszechności i zakresu wykorzystania narzędzi GIS. Uzyskane wyniki zostaną poddane analizie statystycznej i przedstawione w postaci m.in. wykresów, kartodiagramów, map.

Ostatnim etapem badań będzie próba stworzenia metody referencyjnej wykonywania prognoz oddziaływania na środowisko. Metoda ta będzie oparta na analizie wielokryterialnej MCA (multi-criteria analysis). Jej główną zaletą będzie możliwość porównania wykonanej oceny w różnych gminach. W projektowanym modelu oceny wykorzystane zostaną

możliwości jakie dają narzędzia GIS wykorzystujące informacje z istniejących baz danych o środowisku. System ten oparty będzie o wybrane kryteria oceny i przypisane im wagi.

Zaproponowaną metodę oceny planuje się przetestować na 3 dokumentach planistycznych, które podlegają postępowaniu w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko poprzez wykonanie prognozy oddziaływania dla tych dokumentów zgodnie z zasadami określonymi w opracowanej metodzie.

Badania prowadzone będą w oparciu o System Informacji Geograficznej rozumiany jako system pozyskiwania, gromadzenia, weryfikowania, integrowania, analizowania, transferowania i udostępniania danych przestrzennych [Gaździcki, 2008]. Do stworzenia bazy danych przestrzennych i do ich analiz wykorzystane zostaną narzędzia GIS. Planuje się korzystanie z wolnego otwartego oprogramowania QGIS 2.0, GRASS oraz desktopowego narzędzia ArcGIS 10.1.

Pomimo, że w 2013 roku GIS obchodził swoje 50 urodziny to o jego szerokim i powszechnym zastosowaniu w wielu dziedzinach nauki, gospodarki i sferze społecznej mówimy od kilkunastu lat. Dyrektywa 2007/2/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z dnia 14 marca 2007 r. ustanawiająca infrastrukturę informacji przestrzennej we Wspólnocie Europejskiej (INSPIRE) została implementowana do przepisów krajowych ustawą z dnia 4 marca 2010 r. o infrastrukturze informacji przestrzennej (Dz. U. Nr 76, poz. 489). Głównym celem tej dyrektywy jest wspomaganie systemu podejmowania decyzji w stosunku do działań, które mogą mieć bezpośredni lub pośredni wpływ na środowisko. Ma to duży wpływ na możliwość szerokiego zastosowania proponowanej w pracy doktorskiej metody oceny opartej na wykorzystaniu istniejących dostępnych zasobów danych przestrzennych i narzędzi GIS.

Wyniki przeprowadzonych analiz ułatwią pracownikom Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu przeprowadzanie postępowania w sprawie SOOŚ a wykonawcom prognoz oddziaływania na środowisko i projektów dokumentów planistycznych wskażą metodykę oceny, która będzie spełniała wymogi formalne i pozwoli wykonać prognozę nie tylko w oparciu o analizy heurystyczne ale również ilościowe z wykorzystaniem narzędzi GIS.